

15. ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 372. – Т. 16. – 393 арк.
16. ГДА СБУ. – Ф. 5. – Спр. 445. – Т. 1. – 304 арк.
17. ГДА СБУ. – Ф. 5. – Спр. 36556. – 348 арк.
18. Когут М. Повстанська доля Байрака / М. Когут. – Дрогобич: Відродження, 1999. – 48 с.
19. Когут М. Герої не вмирають... / Микола Когут. – Дрогобич: Видавнича фірма "Відродження", 2001. – Кн. 1. – 62 с.
20. Когут М. Герої не вмирають... / Микола Когут. – Калуш: "Артекс", 2002. – Кн. 2. – 72 с.
21. ГДА СБУ. – Ф. 2-Н. – Оп. 93 (1954). – Спр. 3. – 179 арк.
22. ГДА СБУ. – Ф. 2-Н. – Оп. 98 (1954). – Спр. 1. – Т. 2. – 319 арк.
23. ГДА СБУ. – Ф. 2-Н. – Оп. 98 (1954). – Спр. 7. – 229 арк.
24. ГДА СБУ. – Ф. 2-Н. – Оп. 98 (1954). – Спр. 8. – 102 арк.
25. ГДА СБУ. – Ф. 2-Н. – Оп. 98 (1954). – Спр. 9. – 115 арк.
26. ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 398. – Т. 13. – 351 арк.
27. ГДА СБУ. – Ф. 65. – Спр. 7443. – 328 арк.
28. ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 376. – Т. 12. – 610 арк.
29. ГДА СБУ. – Ф. 13. – Спр. 372. – Т. 74. – 331 арк.
30. ГДА СБУ. – Ф. 2-Н. – Оп. 36 (1960). – Спр. 3. – 33 арк.
31. ГДА СБУ. – Ф. 2-Н. – Оп. 59 (1953). – Спр. 12. – 446 арк.

Ильницький В. И. Мероприятия по реализации программы "Орлик" в Карпатском крае ОУН (1945–1954)

В статье на основе неизвестных и малоизвестных документов раскрывается одно из направлений деятельности подполья Карпатского края ОУН, направленное на охват освободительным движением всей территории Украины. Доказано, что именно привлечению "схидняков" к совместной борьбе уделялось значительное внимание. На конкретных примерах раскрываются особенности и масштабы ее реализации на указанной территории. Выяснено, что несмотря на все трудности в распространении националистического влияния на восточные области УССР это давало конкретные результаты.

Ключевые слова: подполье, программа "Орлик", Карпатский край ОУН.

Illytskyi V. I. Measures for the implementation of "Orlyk" program in the OUN Carpathian Region (1945–1954)

On the basis of less well-known and obscure documents we revealed one of the main activities of the OUN Carpathian underground that aimed to spread the liberation movement throughout the territory of Ukraine. It is proved that much attention was paid to attracting easterners to join the fight. Based on specific examples we disclosed the features and the extent of its implementation on the said territory. It was found that despite all the difficulties in spreading nationalist influence in the eastern regions of USSR it yielded concrete results.

Keywords: Underground, "Orlyk" Program, OUN Carpathians.

УДК 94(477.82)"1965/1985"

Д. І. Гусак

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ (1965–1985 рр.)

У статті аналізуються проблемні питання розвитку системи управління сільським господарством у Волинській області в 1965–1985 рр. В середині 1960-х рр. назріла потреба реформування агропромислового комплексу. Основним напрямком розвитку сільського господарства, підвищення його ефективності стало створення вузькоспеціалізованих міжгосподарських підприємств по виробництву продукції, управління промисловістю за галузевим принципом, важливим соціальним кроком було запровадження щомісячної гарантованої грошової оплати праці робітникам. Серед пріоритетних завдань розвитку галузі відзначались збільшення потужностей та механізація виробництва, покращення технологічних процесів, підготовка кваліфікованих кадрів, будівництво нових сільськогосподарських об'єктів.

Ключові слова: сільське господарство, організація управління галуззю, галузеве управління, оплата праці.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростанням та поживавленням інтересу до історії українського народу. 1965–1985 рр. відзначились змінами не лише в суспільному житті, але й в економічному розвитку. Вибір теми та її актуальність зумовлена недостатнім дослідженням обраної проблеми та можливістю залучення архівних джерел, що дає змогу по-новому охарактеризувати складові економічного розвитку Волинської області в 1965–1985 рр.

На основі опрацьованих матеріалів Державного архіву Волинської області, статистичних даних автор намагається відтворити об'єктивну і цілісну картину особливостей системи управління сільським господарством на Волині протягом 1965–1985 рр.

Важливою складовою розвитку сільського господарства була система управління галуззю, яка в означений період потребувала реформування. В статті аналізуються основні напрямки реорганізації, а саме: зростання інтенсифікації виробництва, програма спеціалізації і концентрації агропромислового

комплексу, введення гарантованої оплати праці колгоспникам, запровадження Львівської системи управління якістю.

В 1960-х рр. у засобах масової інформації панувала думка про невпинний розвиток сільського господарства Волинської області, про те, що галузь стала високоомеханізованою, де процеси виробництва здійснювались на основі передової агробіологічної науки та кращого досвіду, набутого прогресивними господарствами країни [1, с. 190]. Однак реальний стан сфери був дещо відмінним від пропагандистських гасел, оскільки труднощі, які виникли в економіці країни, відчутно позначилися саме на сільському господарстві.

Колгоспна-радгоспна система перебувала у центрі уваги партійних і радянських органів, та її ефективність викликала занепокоєння. Свідченням цих процесів є порівняння здобутків колективного і державного сектору сільського господарства з індивідуальним. Так, займаючи 5–6 % сільськогосподарських угідь республіки, присадібні ділянки давали третину всього обсягу виробленого м'яса, чверть молока і майже 40 % картоплі. Не випадково, що партійні та радянські органи стали приділяти більше уваги розвитку підсобних господарств [2, с. 97].

З 15 по 18 березня 1966 р. проходив XXIII з'їзд Комуністичної партії України, який накреслив програму роботи на наступну п'ятирічку, головне завдання якої полягало в тому, щоб на основі всебічного використання досягнень науки і техніки, індустріального розвитку всього суспільного виробництва, підвищення його ефективності і продуктивності праці забезпечити ріст промисловості та сільського господарства і завдяки цьому досягти піднесення матеріального і культурного рівня життя населення [1, с. 184].

Основним напрямком розвитку сільського господарства, підвищення його ефективності стало створення в кожному районі вузькоспеціалізованих міжгосподарських підприємств по виробництву яловичини, свинини, продукції птахівництва і вівчарства, поглиблення спеціалізації колгоспів і радгоспів по виробництву цукрових буряків, льону, картоплі, овочів, сортового насіння зернових культур і багаторічних сіяних трав.

В області проводилась робота по спеціалізації господарств на виробництві окремих видів продукції. У Володимир-Волинському і Луцькому районах створено перші об'єднання по відгодівлі великої рогатої худоби, в області діяло 5 об'єднань по виробництву яєць. Однак у спеціалізованих господарствах вироблялась незначна кількість продукції. Так, питома вага спецгоспів у реалізації колгоспами тваринницької продукції у 1975 р. становила: яловичини – 18 %, свинини – 31, молока – 7, яєць – 48. У 1970-х рр. програма спеціалізації і концентрації сільськогосподарського виробництва продовжувала розвиватись. Конкретні завдання кооперування та інтеграції були розглянуті на пленумі обкому 14 вересня 1976 р. [1, с. 230-231].

Загалом було створено 6 міжколгоспних підприємств, 9 спецгоспів по птахівництву, 10 міжколгоспних комбикормових заводів. На промисловій основі в області в середині 1970-х рр. вироблялось яловичини – 30 %, свинини – 55, яєць – 79, молока – 29 і нетелей – 22 %. За 1976-1978 рр. господарства області одержали 3709 тракторів, 938 різних комбайнів, 2005 автомобілів, 1449,5 тис. т міндобриб.

Одним з напрямків розвитку галузі було використання резервів у сільськогосподарському виробництві, зокрема проведення меліорації, поліпшення використання осушених земель і підвищення їх врожайності. Важливим спрямуванням у розвитку сфери було сільське будівництво, за роки десятої п'ятирічки в колгоспах області здійснено будівельно-монтажних робіт на 118,2 млн крб, у сільській місцевості введено в дію понад 600 об'єктів виробничо-господарського і понад 100 – соціально-культурного призначення, 208 – житлових будинків для спеціалістів сільського господарства [1, с. 232-233].

28 жовтня 1977 р. була оприлюднена постанова ЦК КПУ і Ради Міністрів УРСР “Про особисті підсобні господарства колгоспників, робітників, службовців та інших громадян і колективне садівництво і городництво” з метою збільшення виробництва сільськогосподарської продукції в особистих підсобних господарствах колгоспників, робітників, службовців та інших громадян. У зв'язку з постановою в області були здійснені ряд заходів, спрямованих на поліпшення ведення підсобних господарств, забезпечення їх поросятами та птицею. Для збільшення виробництва поросят в громадському секторі і продажу їх населенню робота спрямовувалась на відновлення свиноферм в тих колгоспах, які їх скоротили без достатніх на це підстав. Так, лише в січні 1979 р. в господарствах області відновили 25 свиноферм. Таким чином, були організовані закупки лишків сільськогосподарської продукції у осіб, які мали підсобні господарства [3, арк. 9]. З громадянами укладались довгострокові договори на закупку сільськогосподарської продукції. Організаціям споживчої кооперації дозволялось виплачувати грошовий аванс при закупках продукції тваринництва у розмірі до 50 % і продукції рослинництва – до 30 % суми договору [3, арк. 16]. В кінці 1970-х рр. в колгоспах області запроваджувалась наукова організація праці і управління, в господарствах організовано 10 цехів в рослинництві і тваринництві. Протягом 1978 р. 25 виробничих підрозділів колгоспів доведені до оптимальних розмірів і скорочено фонд оплати праці на 36,7 тис. крб. [3, арк. 29].

В міжгосподарських підприємствах по виробництву свинини була створена потокова система ведення свинарства. Один свинар-оператор на відгодівлі свиней доглядав 1000–1200 голів. В спеціалізованих колгоспах запроваджено потокову систему в молочному скотарстві. В області проводились конкурси машинного доїння, на кращий будинок тваринника і механізатора, раціоналізатори брали участь у проведенні конкурсу на кращу раціоналізацію. Колгоспи намагались забезпечити автобусами або обладнаними вантажними автомобілями для підвезення колгоспників на місце роботи [3, арк. 39].

У 1981 р. в господарствах області здійснено ряд заходів по укріпленню матеріальної бази, поглибленню спеціалізації і концентрації сільськогосподарського виробництва. Відбувалось зміцнення основних

виробництв колгоспів підготовленими кадрами. Згідно зі статистичними даними у 1981 р. в колгоспах області працювало 7256 спеціалістів, або в середньому по 22 на господарство. Головами колгоспів були переважно спеціалісти, з них 72 % з вищою освітою. Серед головних агрономів, зоотехніків, бухгалтерів, економістів і інженерів спеціалісти з вищою освітою складали 44 %, тоді як в 1976 р. відсоток був значно меншим [4, арк. 129].

У 1981 р. колгоспами області було збільшено виробництво сільськогосподарської продукції, підвищено матеріальний благоустрій і поліпшення культурно-побутових умов колгоспників. За три роки десятої п'ятирічки на розвиток матеріально-технічної бази сільського господарства направлено 288,3 млн крб колгоспних капіталовкладень, або більше ніж в дев'ятій п'ятирічці за цей же період майже на 20 %. Основні виробничі фонди сільського господарства у 1981 р. області дорівнювали 760 млн крб і збільшилися за останні роки на 38 %. Посилення матеріально-технічної бази дозволило збільшити валову продукцію в громадському секторі на 11 %.

Середньорічне виробництво зерна виросло за цей період на 16 %, картоплі – на 21, овочів – 13, льноволокна – 3, м'яса – 11, молока – 25, вовни – 1 %. За рахунок державних капіталовкладень введено в експлуатацію 32,7 тис. га нових осушених земель. На будівництво виробничих приміщень сільськогосподарського призначення за три роки затрачено 148,8 млн крб.

Була проведена робота по переведенню молочного скотарства на промислову основу. До 1982 р. побудовано і діяло 6 молочних комплексів на 3,5 тис. голів корів. Всього в області працювало 67 спеціалізованих господарств по виробництву молока, створювались господарства по вирощуванню нетелей, потужність яких становила 32,1 тис. голівомісць.

Рівень комплексної механізації виробничих процесів на фермах великої рогатої худоби зріс за останні три роки десятої п'ятирічки на 7,1 %, свинофермах – 8,9, птахофермах – 7,6 %, що дозволили підвищити продуктивність праці на 21 %.

Здійснювались заходи спрямовані на підвищення родючості ґрунтів: заготівлю органічних добрив доведено до 8633,9 тис. т, використання їх до 7506,9 тис. т, вапнування ґрунтів – 69,4 тис. га. Для зберігання мінеральних добрив і отрутохімікатів побудовано 59 складів. Проводилась робота щодо укрупнення виробничих підрозділів, що дало можливість зменшити затрати на оплату праці в сумі 279 тис крб.

Для поліпшення комунального обслуговування сільського населення в усіх районах області створювались міжколгоспні комбінати комунального господарства. Відремонтовано 2409 житлових будинків. За три роки десятої п'ятирічки районні і колгоспні комунгоспи виконали об'єм робіт і послуг на суму 22,8 млн крб.

Вище зазначені заходи в колгоспах забезпечили умовне вивільнення 5587 робітників, зросла продуктивність праці на 7,7 %, внаслідок чого скоротилась кількість колгоспників, зайнятих ручною працею. (див. табл. 1, 2) Економічний ефект від здійснених заходів становив 6746,2 тис крб. [4, арк. 1-4].

Таблиця 1. Показники скорочення застосування ручної праці у господарствах Волинської області у 1981-1985 рр. [5, арк. 42].

Чисельність робітників, переведених на механізовану працю					Чисельність робітників, зайнятих ручною працею				
1981 р.	1982 р.	1983 р.	1984 р.	1985р.	1981 р.	1982 р.	1983 р.	1984 р.	1985 р.
1254	1267	1280	1340	1554	78290	75870	73150	70780	67070

Таблиця 2. Запровадження бригадних форм організації праці з оплатою по кінцевим результатам на Волині у 1981-1985 рр. [5, арк. 45].

Чисельність робітників, охоплених бригадними формами організації праці					В тому числі з оплатою по кінцевому результату				
1981 р.	1982 р.	1983 р.	1984 р.	1985 р.	1981 р.	1982 р.	1983 р.	1984 р.	1985 р.
2383	2820	3061	3331	3646	2383	2820	3061	3331	3646

Зусилля сільськогосподарських органів, керівників і спеціалістів господарств зосереджувались на поліпшенні якості та скороченні втрат сільськогосподарської продукції, як важливого фактора збільшення її виробництва та зміцнення економіки колгоспів. Станом на 1981 р. в багатьох господарствах області була запроваджена Львівська система управління якістю. При обласному управлінні сільського господарства створені секції по управлінню якістю, а в районних сільгоспуправліннях – ради. В кожному районі створювались базові господарства, на основі яких проводились семінари. Внаслідок реформ виробництво валової продукції у 1981 р. в порівнянні з попереднім роком збільшилось на 31 млн крб. Дещо знизилась собівартість окремих видів сільськогосподарської продукції та покращилась її якість. Наприклад, молока продано державі першим сортом 91,5 %, з них 78 – охолодженого, 72 % реалізовано великої рогатої худоби вищої вгодованості [5, арк. 75].

З 1983 р. в області широко впроваджувалась в колгоспах і радгоспах робота на основі бригадного підряду і акордно-преміальної оплати за кінцевим результатом виробництва. На колективному підряді у 1985 р. працювало 720 бригад і ланок, що на 169 більше, ніж на початок 1984 р. В тваринництві функціонувало 260 підрядних колективів, з них 65 – по відгодівлі великої рогатої худоби, 44 – в молочному скотарстві, 44 – в свинарстві, 105 – у вівчарстві [6, арк. 5].

Важливим кроком на шляху вдосконалення розподільних відносин на селі, зближення соціально-економічного становища робітників і селян було впровадження гарантованої оплати праці колгоспникам. Перехід на нову форму оплати праці став можливим завдяки здійсненню комплексу заходів, прийнятих березневим (1965 р.) Пленумом ЦК КПРС, XXIII з'їздом КПРС і спрямованих на подальше поліпшення планування в сільському господарстві, удосконалення системи заготівель і закупок сільськогосподарської продукції, розширення господарської самостійності колгоспів, зміцнення їх економіки і матеріально-технічної бази. Так, у господарства Волинської області від надпланового продажу зерна надійшло у 1965 р. 6,4 млн крб, а за реалізацію тваринницької продукції – 13,4 млн.

Дія економічного закону розподілу за працею у колгоспах передбачала еквівалентне заміщення затрат праці на суспільно-необхідному рівні. До 1966 р. оплата праці в колгоспах визначалась не за кількістю і якістю затраченої у виробництві праці, а розраховувалась із залишку валового доходу після його розподілу. Це порушувало зв'язок між особистими доходами колгоспників і результатами їх праці. Із впровадженням гарантованої оплати праці при розподілі валового доходу колгоспів фонд оплати праці став формуватися у першочерговому порядку. В колгоспах були прийняті основні тарифні ставки відповідних категорій працівників радгоспів.

На час прийняття постанови ЦК КПРС "Про підвищення матеріальної заінтересованості колгоспів у розвитку громадського господарства" в області грошову оплату праці без нарахувань трудоднів застосували 85 колгоспів (одним з перших у республіці її запровадив колгосп "Червоний партизан" Любомльського району), до кінця 1966 р. до них приєдналось ще 103, а до кінця восьмої п'ятирічки – решта господарств. Впровадження гарантованої оплати праці підвищило зацікавленість працівників колгоспів [7, с. 61-62].

Широкого розповсюдження набула акордно-преміальна оплата, за якою оплата по тарифних розцінках за обсяг роботи поєднувалась з доплатою за кількість продукції. Стосовно колгоспників і робітників діяли різні форми додаткової оплати і премій за перевиконання плану виробництва продукції, зниження її собівартості тощо [8, с. 18].

Однак не всі господарства справлялись вчасно з зобов'язанням по оплаті праці. Так, заборгованість за 1970 р. становила 17 105,2 тис. крб, у тому числі грішми - 16 354 тис. крб. [9, с. 90].

Станом на 1 січня 1973 р. за звітними даними 131 колгоспів допустили 5209,6 тис. крб простроченої заборгованості по оплаті праці колгоспникам [10, арк. 22]. У 1973 р. були внесені зміни в положення про оплату праці робітників радгоспів і інших державних підприємств сільського господарства, після чого оплата праці робітників зайнятих в тваринництві проводиться за центнер виробленої продукції з врахуванням якості або від її вартості в грошовому виразі по реалізаційних цінах. Зокрема, в галузях тваринництва, в яких продукція надходила протягом всього року (молоко, м'ясо, приплід, яйця і т.д.) оплата проводилась по відрядно-преміальній системі згідно з місячним результатом, враховуючи кількість і якість отриманої продукції [10, арк. 79]. Розмір преміальної оплати за продукцію, отриману понад норму, визначався окремо по кожній культурі або виду продукції, залежно від її трудомісткості. Максимальний розмір преміальної оплати у 1981 р. не перевищував 50 % продукції, отриманої понад зобов'язання [11, арк. 1].

З наказом Міністерства сільського господарства УРСР від 30 червня 1976 р. "Про рекомендації по оплаті праці в колгоспах УРСР" в господарствах області була проведена відповідна робота. Станом на 1981 р. на нові умови оплати праці перейшли 26 колгоспів, 89 були переведені на тарифні ставки, виходячи з мінімальної оплати 60 крб на місяць. В колгоспах працювало 45 комплексних механізованих ланок з акордно-преміальною оплатою праці і погодинним авансуванням. В 10 колгоспах запроваджена цехова структура управління, в 15 колгоспах облік затрат праці проходив в нормозмінах. В 13 районах області оплата праці керівників і спеціалістів колгоспів проводилась залежно від суми валового доходу. В колгоспах області застосовувались типові норми виробітку, а на нову сільськогосподарську техніку тимчасові норми, розроблені на основі інформаційних бюлетенів та в господарствах [12, арк. 20-21]. Окрім грошової оплати колгоспники отримували натуральну (зазвичай зерном), що було значною підтримкою для їхніх підсобних господарств.

Загалом уведення щомісячної гарантованої грошової оплати колгоспникам стало важливим соціальним кроком, однак сама система була недосконалою, у багатьох колгоспах – економічно необґрунтованою, що послаблювало ефективність їх господарювання [9, с. 92].

Отже, реформування сільського господарства Волинської області зумовили певні позитивні зрушення у галузі. Переважні показники виконання плану з виробництва та продажу найважливіших видів сільськогосподарської продукції засвідчили їх підвищення порівняно з попереднім періодом. Зросло фінансово-економічне забезпечення багатьох господарств, збільшилась матеріально-технічна база, покращились побутові умови колгоспників. Однак проведені реформи не були реалізовані у повному обсязі, у зв'язку з недоліками в організації сільськогосподарського виробництва. Збільшення затрат на виробництво сільгосппродукції випереджало ріст продуктивності праці, що негативно вплинуло на рентабельність та прибутковість господарювання.

Джерела та література

1. Нариси історії Волинської обласної партійної організації: видання друге, перероблене і доповнене. – Л. : Каменяр, 1981. – 250 с.
2. Бортніков В. І. Нариси історії органів державної влади та місцевого самоврядування на Волині (1944 – 2009 рр.): монографія / В. І. Бортніков, А. І. Пархомок. – Луцьк : Волинський нац. ун-т ім. Л. Українки, 2009. – 384 с.
3. Державний архів Волинської області (далі – Держархів Волинської обл.). – Ф. 32. – Оп. 18. – Спр. 3779.
4. Держархів Волинської обл. – Ф. 32. – Оп. 18. – Спр. 4186.
5. Держархів Волинської обл. – Ф. 32. – Оп. 18. – Спр. 4187.

6. Держархів Волинської обл. – Ф. 32. – Оп. 18. – Спр. 4844.
7. Нечитайло В. В. Упровадження гарантованої оплати праці колгоспного селянства в господарствах Волинської області (1966–1970 рр.) / В. В. Нечитайло // Минуле і сучасне Волині : тези доповідей та повідомлень Волинської регіональної історико-краєзнавчої конференції 26–28 вересня 1985 р. – Луцьк, 1985. – С. 61–62.
8. Фтомов Г. С. Динамічні зрушення у сільському господарстві Української РСР на сучасному етапі / Г. С. Фтомов // Історія народного господарства та економічної думки Української РСР. – Випуск 12. – Київ, 1978. – С. 13–19.
9. Шабала Я. М. Соціально-економічний розвиток волинського села в 1965–1970 рр. / Я. М. Шабала // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк : 2012. – Вип. 10 : іст. науки. – С. 90–95.
10. Держархів Волинської обл. – Ф. 32. – Оп. 18. – Спр. 2519.
11. Держархів Волинської обл. – Ф. 32. – Оп. 18. – Спр. 4181.
12. Держархів Волинської обл. – Ф. 32. – Оп. 18. – Спр. 4186.

Гусак Д. І. Реформирование системы управления сельским хозяйством в Волынской области (1965–1985 гг.)

В статье анализируются проблемные вопросы развития системы управления сельским хозяйством в Волынской области в 1965–1985 гг. В середине 1960-х гг. назрела необходимость реформирования агропромышленного комплекса. Основным направлением развития сельского хозяйства и повышения его эффективности стало создание узкоспециализированных межхозяйственных предприятий по производству продукции, управления промышленностью по отраслевому принципу, введение ежемесячной гарантированной денежной оплаты труда рабочим стало важным социальным шагом. Среди приоритетных задач развития отрасли были увеличение мощностей и механизация производства, улучшение технологических процессов, подготовка квалифицированных кадров, строительство новых сельскохозяйственных объектов.

Ключевые слова: сельское хозяйство, организация управления отраслью, отраслевое управление, оплата труда.

Gusak D. I. The reforming of agriculture production service sphere in Volyn region (1965 – 1985)

The problem tasks in the development of agriculture production service in Volyn region in 1965–1985 are analysed in the article. The necessity of reforming agribusiness appeared in 1960s. The main focus of agriculture development and effectiveness increasing became the creation of highly specialized inter-farm enterprises in production, industry management by area and every month wages were important social step. Production power increasing, manual processes mechanization, technological processes improving, qualified human resources training, new agricultural objects building were main tasks in the development of agriculture.

Keywords: agriculture, area management organization, area management, wages.

УДК 94(477)“1990-2000”

Л. Р. Голубовська

МІСЬКА МОЛОДЬ УКРАЇНИ У СУСПІЛЬНИХ ЗМІНАХ 1990–х – 2000–х років

Стаття присвячена основним тенденціям у міському молодіжному середовищі періоду незалежності України. На основі статистичних даних продемонстровано такі процеси, як динаміка абсолютної та відносної кількості молоді, зміна співвідношення статей, міграція з міста в село та з одних регіонів до інших. Проаналізовано трансформацію ціннісних орієнтирів серед молодих людей, знайдено зв'язок цього явища з політичними, соціальними, економічними процесами у державі.

Ключові слова: молодь, демографія, соціологія, населення.

Молодь – соціально-демографічна група, відокремлена на основі сукупності вікових характеристик і особливостей соціального стану. Молодість як певна визначена фаза, етап життєвого циклу біологічно універсальна, але її конкретні вікові рамки, пов'язаний з нею соціальний статус і соціально-психологічні особливості мали соціально-історичну природу і залежали від суспільного ладу, культури та властивих даному суспільству закономірностей соціалізації. Як соціально-демографічна група молодь характеризувалася кількома загальними рисами, що відрізняли її від минулих часів: була більш досвідченою; виступала провідником нових способів і стилів життя, виразником соціального динамізму [1].

Соціальним проблемам молоді в Україні, міграційним процесам, які впливали на склад міської і сільської молоді, присвячено низку праць вітчизняних науковців. Можна виділити таких вітчизняних науковців: історики Є.І. Бородин, І.А. Жданова, А.Г. Зінченко, Л.Є. Леонтьєва; економісти: І.П. Майданік, С.П. Савчук, Н.О. Васильчук, С.В. Герчанівська, С.Т. Дуда; соціологи: В.О. Чигирин, А.Є. Величко, В.А. Бортник, М.М. Жибак та багато інших.

Бортник В. А. стверджує, що для поліпшення демографічної ситуації та продуктивного використання кадрового потенціалу необхідна розробка обґрунтованої регіональної програми розвитку сільських територій; кредитування заходів щодо створення соціальної інфраструктури та ресурсного забезпечення організаційних заходів щодо формування кадрового потенціалу. Жибак М.М., вивчаючи міграційні процеси в Україні, зазначав, що трудова міграція за кордон залишається одним з визначальних чинників упродовж тривалого часу, тому, на думку науковця, є необхідність прийняття концепції національної міграційної політики – розробити відповідну національну стратегію для регулювання процесів трудової міграції.